

УДК: 111.84

Коломоєць А.В.¹, Ємельяненко Є.О.²

¹ студ. гр. М-613 НУ «Запорізька політехніка»

² канд. філос. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ РОЗУМІННЯ ЕТИЧНИХ КАТЕГОРІЙ ДОБРА І ЗЛА

При зверненні до проблематики психологічних основ та підґрунть розуміння феноменів добра і зла, в першу чергу варто зауважити на індивідуальні особливості, що мають тут суттєву питому вагу: кожен формує власне уявлення про добро і зло, спираючись на особистий досвід, культурні цінності, виховання тощо.

Розуміння добра базується на цілій низці принципів, які взаємопов'язані і формують основу нашої моральної системи. Ось деякі з них.

Альтруїзм – це бажання діяти на благо інших, не очікуючи нічого натомість. Це прояв турботи, співчуття та готовності допомагати тим, хто потребує.

Справедливість – це принцип рівності та неупередженості. Він передбачає, що кожна людина має право на справедливе ставлення, незалежно від її статусу, віри, національності чи інших факторів.

Чесність – це принцип правдивості, відкритості та відповідальності за свої слова і вчинки. Чесність допомагає будувати довіру та міцні стосунки.

Відповідальність – це принцип усвідомлення своїх дій та їх наслідків. Відповідальні люди готові нести відповідальність за свої вчинки і прагнуть до того, щоб їх дії не завдавали шкоди іншим.

Любов – це найглибше і найсильніше почуття, яке може мотивувати нас до добра. Любов до інших людей, до природи, до життя в цілому може стати джерелом натхнення для добрих справ.

Милосердя – це принцип прощення, співчуття та готовності допомогти тим, хто в біді. Милосердя допомагає нам подолати гнів, ненависть і бажання помсти.

Ці принципи не завжди легко реалізувати в житті. Часто людина стикається з дилемами, коли важко визначити, що є "добром" в конкретній ситуації. Але саме прагнення до добра, намагання жити за цими принципами, робить нас кращими людьми.

Зло – це категорія етики, яка є протилежною добру. Воно охоплює все, що викликає в нас незадоволення, огиду або оцінюється негативно. Ось кілька ключових аспектів, що стосуються поняття зла:

1. Протилежність добру: Зло завжди протиставляється благу, яке є позитивним і бажаним.

2. Етична категорія: Зло використовується для вираження негативної оцінки вчинків, явищ або ситуацій у суспільстві.

3. Внутрішня природа: Зло може мати здатність маскуватися під добро, оскільки ніхто не хоче свідомо чинити зло.

4. Насильство: Зло часто асоціюється з насильством і шкодою, яку воно завдає іншим.

Ці аспекти допомагають зрозуміти, що таке зло і як воно впливає на наше життя та суспільство в цілому.

Зло – це широке поняття, і визначення того, що є злим, залежить від багатьох факторів, таких як культура, релігія, особисті цінності. Однак, існує ряд дій, які зазвичай вважаються злими, оскільки вони завдають шкоди іншим або порушують моральні принципи. Ось кілька прикладів.

Насильство – фізичне або психологічне насильство над іншими людьми є злом, оскільки воно завдає їм біль і страждання.

Вбивство – забирати життя іншої людини без вагомих причин є однією з найгірших форм зла.

Крадіжка – нечесне привласнення чужого майна є злом, оскільки воно позбавляє людину її власності.

Обман – зловживання довірою інших, щоб отримати користь для себе, є злом, оскільки це руйнує довіру і стосунки.

Зрада – порушення обіцянок, довіри або вірності є злом, оскільки це завдає болю і розчарування іншим.

Ненависть – ненависть до інших людей на основі їхньої раси, релігії, статі, сексуальної орієнтації або будь-яких інших факторів є злом, оскільки це веде до дискримінації і насильства.

Екологічні злочини – дії, які завдають шкоди навколишньому середовищу, такі як незаконна вирубка лісів, забруднення води та повітря, є злом, оскільки вони шкодять екосистемі та здоров'ю людей.

Варто конкретизувати критерії відповідно до яких ми класифікуємо як зло означені явища і явища подібні ним, але які потрапили у низку прикладів. Первинним критерієм є завдання шкоди та руйнування у різних вимірах: матеріальному, фізичному, психологічному, правовому, соціокультурному тощо. Друге – це порушення моральних принципів: якщо вчинки суперечать фундаментальним моральним принципам, таким як справедливість, чесність, співчуття та повага до життя – то вони безумовно будуть класифікуватися як зло. І на закінчення – негативні наслідки і неможливість стабілізації і розвитку: якщо вчинки призводять до негативних наслідків в суспільстві і до розвитку таких тенденцій як страх, ненависть, нерівність, насильство тощо, – то відповідно такі вчинки мають класифікуватися як зло.

Звичайно, існує багато інших дій, які можуть вважатися злими, залежно від контексту. Важливо пам'ятати, що зло – це складне поняття, і його визначення може відрізнятися в різних культурах і суспільствах.

Виділимо ж власне психологічні аспекти розуміння цих категорій.

В першу чергу варто зауважити на емоційні процеси та емоційні стани. Емоції, як радість, співчуття, гнів, страх, грають важливу роль у формуванні наших моральних суджень. Відповідно переживання позитивних емоцій слугує базовим підґрунтям для розуміння добра і зла, але все ж підґрунтям ірраціональним. Якщо ж ми звернемось до раціональних підґрунть, варто звернути увагу на когнітивні процеси. При аналізі тієї чи іншої ситуації, ми аналізуємо ситуації, оцінюємо наслідки дій, формуємо висновки, які впливають на наше моральне судження. Не в останню чергу на розуміння добра і зла впливають мотиваційні процеси – мотиви альтруїзму чи егоїзму, прагнення до справедливості тощо часто постають як дороговкази. На соціально-психологічному рівні сам процес соціалізації, що включає виховання, спілкування, залучення до тих чи інших культурних традицій відіграє визначальну роль у формування тієї картини співвідношень між добром і злом, що включається до світогляду особистості.

В якості висновків варто підсумувати наступне. Розуміння добра і зла є відносним і залежить від багатьох факторів. Окрім цього, наше розуміння добра і зла може змінюватися з часом, під впливом нового досвіду та змін у цінностях. Також, важливим є усвідомлення власних цінностей та мотивів, щоб формувати обґрунтовані моральні судження. Тож, розуміння етичних категорій добра і зла – це складний і багатогранний процес, який має різноманітні індивідуально та соціально психологічні підґрунтя. Це впливає на те, що єдиного правильного розуміння все ж немає, але кожен формує свою власну моральну систему, яка тим не менш спирається на об'єктивні аспекти і принципи.